

Markkinaratkaisut / Sonkeri Hanni

20.5.2021

Julkinen

Tasehallintahankkeen referenssiryhmän kokous 20.5.2021

Aika Torstai 20.5.2021 klo 9-12

Paikka Teams-palaveri

Läsnä	Vesa Kankaanpää	Vattenfall Oy
	Mika Luoto	EPV Energia Oy
	Teija Pelkonen	UPM Energy Oy
	Vassi Kujala	Nord Pool AS
	Jari Hokkanen	Gasum Consulting Oy
	Saku Ruottinen	Caruna Oy
	Matti Sohlman	Pohjolan Voima Oy
	Matti Hällfors	Sallila Energia Oy
	Tommi Riski	S-Voima Oy
	Minnakaisa Ahonen	eSett Oy
	Jari Aurojärvi	Power-Deriva Oy
	Jari Nykänen	Paikallisvoima ry
	Olli Taipale	Energiavirasto
	Mika Lehtimäki	Boliden Kokkola Oy
	Heini Ruohosenmaa	Fortum Oyj
	Pasi Kuokkanen	Suomen sähkökäyttäjät ry
	Tom Backman	Fortum Oyj
	Petteri Haveri	Energiateollisuus ry
	Harri Sirpoma	HELEN Oy
	Maria Joki-Pesola (pj.)	Fingrid Oyj
	Hanni Sonkeri (siht.)	Fingrid Oyj
	Otso-Ville Rinne	Fingrid Oyj
	Vesa Vänskä	Fingrid Oyj
	Janne Heikka	Fingrid Oyj
	Ritva Hirvonen	Fingrid Oyj
	Meri Viikari	Fingrid Oyj

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen 9.04.

Asialista hyväksyttiin.

2 NBM-hankkeen roadmap

Maria Joki-Pesola esitteli tämänhetkisen pohjoismaisen tasehallintahankkeen eli Nordic Balancing Model (NBM) -hankkeen tiekarttaa.

Yhteispohjoismainen aFRR-kapasiteettimarkkina odottaa flow based-rajasiirtokapasiteetin laskentamenetelmän käyttöönottoa. Ennen kuin flow based-laskentamenetelmä saadaan käyttöön, jokainen kantaverkkoyhtiö ottaa kansalliset aFRR-kapasiteettimarkkinat käyttöön yhteispohjoismaisella alustalla. Fingrid tulee ottamaan

Markkinaratkaisut / Sonkeri Hanni

20.5.2021

Julkinen

kansallisen aFRR-kapasiteettimarkkinan käyttöön vuoden 2022 alussa samanaikaisesti Ruotsin kantaverkkoyhtiö Svenska kraftnätin kanssa.

Yksitasemallin käyttöönotto on 1.11.2021. Tasevastaavien ehdot ovat tällä hetkellä hyväksyttävänä Energiavirastolla. Lisäksi pohjoismaiset kantaverkkoyhtiöt Fingrid, Statnett ja Svenska kraftnät ovat päässeet sopimukseen volyyymmaksun harmonisoinnista, joka kohdistuu tasevastaavien tasepoikkeamaan ja tulee ajankohtaiseksi yksitasemallin käyttöönoton myötä. Tanskan kantaverkkoyhtiö Energinet selvittää vielä vaihtoehtoja kansallisesti ja liittyy mahdollisesti harmonisoituun maksutasoon myöhemmin.

mFRR-energiamarkkinan osalta aikaisemmin on viestitty riskeistä liittyen aikatauluun. Pohjoismaisen projektin osalta on ollut haasteita pysyä aikataulussa. Projektin sisäisissä virstanpylväissä ollaan tällä hetkellä noin 4 kk myöhässä. Tällä ei kuitenkaan ole vielä suoraa vaikutusta lopulliseen käyttöönottopäivämäärään. Erityisesti haasteita on ollut Tanskassa ja Ruotsissa lähinnä johtuen resurssipulasta. Ruotsissa ja Tanskassa resurssien lisäksi haasteet liittyvät lähtödatan saamiseen. Fingridin datan laadussa on ollut myös ongelmia, mutta ne on ratkaistu.

Varttitaseen käyttöönotto on 22.5.2023. Varttitaseprojektin onnistunut käyttöönotto on riippuvainen muun muassa mFRR-energiamarkkinaprojektin toteutuksesta ja aikataulusta.

mFRR-kapasiteettimarkkina otetaan käyttöön aikaisintaan vuoden 2023 neljännellä kvartaalilla. Pohjoismaissa on ensisijaisesti priorisoitu aFRR-kapasiteettimarkkinan toteutusta, minkä takia mFRR-kapasiteettimarkkinan toteutus on tietoisesti jäänyt tässä vaiheessa vähemmälle työstölle. Projekti on tarkoitus saada aktiivisemmin liikkeelle vielä tämän vuoden puolella.

Eurooppalaisille energiamarkkinoiden kaupankäyntialustoille (MARI ja PICASSO) liitytään viimeistään vuoden 2024 toisella kvartaalilla eurooppalaisen lainsäädännön mukaisesti. Pohjoismaisten kantaverkkoyhtiöiden suunnitelma on liittyä ensin MARI:iin (mFRR energiamarkkina) ja sitten PICASSO:oon (aFRR energiamarkkina).

Maria Joki-Pesola esitteli tasehallintahankkeen tiekartan lisäksi Fingridin tasehallintahankkeeseen kytkeytyviä viranomaisprosesseja. Useita ehtoja on päivitettävänä ja hyväksyttävänä viranomaisilla tämän vuoden aikana. Näihin prosesseihin liittyy aina julkinen kuuleminen. MARI:n ja PICASSO:n osalta derogaatihakemusten laadinta on aloitettu kaikissa kantaverkkoyhtiöissä. Jokainen kolmesta pohjoismaisesta kantaverkkoyhtiöstä laatii oman kansallisen derogaatihakemuksen mutta liittymisajankohdan osalta koordinoiden pohjoismaisittain.

3 Varttitaseen vaihtoehtoinen käyttöönotto

Meri Viikari esitteli varttitase-projektin ajankohtaisia asioita sekä varttitaseen vaihtoehtoista käyttöönottoa.

Ensisijainen tavoite on ottaa varttitase käyttöön samanaikaisesti kaikissa Pohjoismaissa. Varttitaseen onnistunut käyttöönotto on kuitenkin riippuvainen muista Pohjoismaista ja pohjoismaisen tasehallintahankkeen alaisten projektien etenemisestä. Tämän takia myös

Energiavirasto näki derogaatiopäätöksessään tarpeelliseksi, että Fingrid varautuu varttitaseen vaihtoehtoiseen käyttöönnottoon tilanteessa, jossa muut Pohjoismaat myöhästyisivät sovitusta käyttöönottopäivämäärästä. Tällaisessa tapauksessa Fingridin alustavana ajatuksena olisi ottaa varttitase käyttöön niiltä osin kuin se on kansallisesti mahdollista ja kokonaisuuden kannalta hyödyllistä.

Tanskassa ja Ruotsissa vaihtoehtoista käyttöönottoa ei ole kirjattu derogaatiopäätökseen, mutta laki velvoittaa myös näitä Pohjoismaita implementoimaan varttitaseen käyttöönottopäivämäärään mennessä. Myös muissa Pohjoismaissa vaihtoehtoinen käyttöönotto on noussut keskusteluun, mutta mitään konkreettisia suunnitelmia muiden maiden osalta ei ole vielä tiedossa. Näihin riskeihin liittyvää pohdintaa käydään kuitenkin pohjoismaisella tasolla, ja kaikissa maissa tilanne on mietinnässä, mutta asiasta ei ole vielä keskusteltu sidosryhmien kanssa.

Intraday-markkinan osalta XBID:n cross-product matching ominaisuus mahdollistaisi 15 minuutin ja 60 minuutin kaupankäynnin yhteensovittamisen, ja tavoitteena on, että ominaisuus olisi valmiina ja toiminnassa ennen varttitaseeseen siirtymistä. Aikataulusta ei kuitenkaan ole vielä varmuutta. Vaikka 15 minuutin intraday-markkina otettaisiin käyttöön ainoastaan Suomen sisällä, samanaikaisesti olisi myös olemassa nykyinen 60 minuutin intraday-kaupankäyntimahdollisuus. XBID-alustalla Suomen sisäinen 15 minuutin intraday-kaupankäynti pörssien näkökulmasta olisi melko yksinkertaista toteuttaa.

Varttitaseen vaihtoehtoisen käyttöönoton tapauksessa kansallinen 15 minuutin intraday-markkina nähdään markkinatoimijoiden näkökulmasta haastavana, sillä markkinan likviditeetti ei välttämättä olisi riittävä. Markkinatoimijoiden näkökulmasta olisi tärkeää, että cross product matching-ominaisuus olisi valmiina varttitaseen käyttöönottopäivämäärään mennessä. Fingrid tulee selvittämään 15 minuutin intraday-kaupankäynnin mahdollisuuksia Viron ja Suomen välillä jo varttitaseen käyttöönoton myötä, sekä myös vaihtoehtoisen käyttöönoton tapauksessa.

Pohjoismaisella tasolla on sovittu, että jokainen kantaverkkoyhtiö omalta osaltaan tekee työtä ja arviointia siitä, miten sovituissa aikatauluissa pysyminen varmistetaan. Lisäksi aikatauluriskit ja siihen liittyvät haasteet tullaan nostamaan myös pohjoismaisen hankkeen hankeryhmän keskusteluun. Pohjoismaisissa projekteissa tarkkaillaan kansallisten projektien tilanteita entistä tarkemmin ja niin kansallisella kuin pohjoismaisella tasolla korostetaan entistä enemmän aikatauluissa pysymisen tärkeyttä.

4 mFRR energiamarkkina: tarjousten käsittely ja valinta

Otso-Ville Rinne esitteli mFRR energiamarkkinaprojektissa määriteltäviä tarjousten käsittely- ja valintaprosesseja.

Esityksen yhteydessä heräsi kysymys tarjousten epäkäytettäväksi asettamisen oikeudenmukaisuudesta. On tärkeää, että tarjousten asettaminen epäkäytettäväksi toteutetaan ainoastaan perustelluista syistä eikä tässä ilmene väärinkäytöstä. Verkkosäännöissä on syyt ja viittaukset sille, milloin tarjouksia voi merkitä epäkäytettäväksi. Kantaverkkoyhtiöiden tulee siis, asettaessaan tarjouksen epäkäytettäväksi, kertoa toimijalle syy miksi näin tehtiin. Lisäksi kaikki tarjoukset (mukaan lukien epäkäytettäväksi asetetut tarjoukset) tulee julkaista transparency-alustalla. Alustalla näkyy myös syykoodit epäkäytettäväksi asetetuille tarjouksille.

Transparency-alustan osalta Fingrid on ainoa pohjoismainen kantaverkkoyhtiö, joka tällä hetkellä julkaisee tietoja alustalla. Tämä ja muut transparency-asiat tullaan nostamaan keskusteluun seuraavassa pohjoismaisen tasehallintahankkeen referenssiryhmän kokouksessa. Lisäksi Pohjoismaissa on suunnitteilla tehdä selkeä transparency-strategia.

Tarjouksien valinta paikallisesti erikoissäätöön sijainnin perusteella koetaan huolestuttavaksi. Jos esimerkiksi Norjassa tehtäisiin paikallisesti paljon erikoissäätöä edullisilla tarjouksilla, se vähentää kokonaisuudessa yhteispohjoismaisella tarjouslistalla olevia säätöjä. Kantaverkkoyhtiöiden tulisi raportoida näkyvästi erikoissäädöt ja syyt niille. Tällä hetkellä kantaverkkoyhtiöt raportoivat tuntikohtaisia volyymeja ja syykoodeja Nord Pool:n nettisivujen kautta. Tarjousten valintaa ja attribuutteja tullaan esittelemään tarkemmin pohjoismaisen tasehallintahankkeen referenssiryhmän kokouksessa kesäkuussa sekä 16.6. järjestettävässä pohjoismaisessa webinaarissa. Tarjousten valinnan periaatteet ovat lähes samat MARI:ssa ja pohjoismaisella alustalla.

Kokouksessa esitetty Suomen paikallisten tarjousten valinta fall back-tilanteissa on tämänhetkinen ratkaisu, ja sitä kehitetään saadun palautteen perusteella tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan. Esitettiin muun muassa toive siitä, että Suomen paikallisten tarjousten valinta fall back-tilanteissa tulisi toimia samalla tavalla kuin normaalissa tilanteissa pohjoismaisella tasolla.

Kaikissa Pohjoismaissa on selvitetty tai selvitetään markkinatoimijoiden valmiutta tulevaan mFRR-energiamarkkinaan ja sen tuomiin muutoksiin. Fingrid lähetti viime viikolla kaikille reservitoimijoille kyseisen kyselyn.

5 Säätöenergian määrän laskenta

Vesa Vänskä nosti keskusteluun säätöenergian määrän laskentatavan.

Esitetyistä vaihtoehdoista taseselvityksen näkökulmasta blokkiselvitys nähdään yksinkertaisimpana –niin järjestelmäteknisesti, laskutuksellisesti ja todentamisen näkökulmasta. On hyvä, jos eri kaupankäyntipaikoilla olisi sama menetelmä.

6 FRR-mitoitus tulevaisuudessa

Vesa Vänskä esitteli tarvittavan FRR määrän sekä mFRR ja aFRR suhteen määrittämistä tulevaisuudessa sekä mitoitusmenetelmäehdotuksen työn tilannetta.

FRR-kapasiteetin mitoitus heijastuu osittain kapasiteettimarkkinoihin. Mitoituksen tuloksena saadaan reservimäärä, jonka kantaverkkoyhtiön pitää varmistaa. Reservimäärän varmistamiseksi käytetään muun muassa kapasiteettimarkkinoita. Samanaikaisesti kantaverkkoyhtiön tulee kuitenkin huomioida myös mahdollisten vapaaehtoisten tarjousten määrä. Kapasiteettimarkkinalla ei siis täytetä kokonaan mitoituksen tuloksena saatua reservimäärää.

7 aFRR-kapasiteettimarkkinan siirtokapasiteettivarauksen hinnoittelumenetelmän muutosesitys

Ritva Hirvonen esitteli kantaverkkoyhtiöiden selvitystä ja muutosehdotusta aFRR-kapasiteettimarkkinan siirtokapasiteettivarauksen hinnoittelumenetelmästä sekä siihen liittyvän sidosryhmäkonsultaation vastauksia.

Metodologiaan ei ehdoteta tällä erää muutoksia, mutta sidosryhmäkonsultaation vastauksissa oli kuitenkin parannusehdotuksia. Konsultaatiiovastauksien kommentit käsitellään osana muutosehdotusta ja kantaverkkoyhtiöt kommentoivat konsultaatiiovastauksia muutosehdotuksen taustadokumentissa. Lisäksi on huomioitava, että kansantaloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida paremmin vasta aFRR-markkinan käyttöönoton jälkeen. Parannusehdotuksia tarkastellaan uudelleen ACERin päätöksen mukaisesti, kun saadaan enemmän käytännökokemuksia nykyisetä mallista.

8 Muut asiat

8.1 Tiedonvaihdon kehitystyö

Maria Joki-Pesola kävi läpi sähkömarkkinalain velvoitetta Fingridille sähkökaupan ja taseselvityksen tiedonvaihdon kehittämiseksi. Esiteltiin myös aikataulusuunnitelmaa, jolla Fingrid etenee kesän ja syksyn aikana. Tarkoitus on koota markkinatoimijoista tiedonvaihdon kehitysryhmä, mutta sitä ennen Fingrid organisoituu sisäisesti ja kokoaa asiantuntijatiimiä.

Ennen tiedonvaihdonkehitystyöryhmän perustamista on mahdollista järjestää työpajoja ajankohtaisista aiheista. Yksi ajankohtainen aihe on MSCONS-sanomaformaatti sekä siirtyminen 15 minuutin mittaustietojen välittämiseen eri toimijoiden välillä. Jäljempänä mainittu aihe olisi hyvä nostaa keskusteluun mahdollisimman pian esimerkiksi varttitaseprojektin kautta.

8.2 Webinaarit ja konsultaatiot

Hanni Sonkeri esitteli lyhyesti menneitä webinaareja ja konsultaatiota sekä mainosti tulevia pohjoismaisia webinaareja kesäkuussa. Lisätietoa tulevista pohjoismaisista webinaareista löytyy Fingridin nettisivuilta:

<https://www.fingrid.fi/sivut/ajankohtaista/fingridin-tapahtumat/sahkomarkkinat/>

8.3 Pohjoismaisen NBM referenssiryhmän kokousagenda

Maria Joki-Pesola esitteli lyhyesti 3.6. järjestettävän pohjoismaisen tasehallintahankkeen referenssiryhmän kokouksen agenda. Agendalla paljon tärkeitä käsiteltäviä asioita. Aiheet ovat osin samoja mitä tässä kokouksessa on käsitelty.